

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาของปัญหา

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นสถาบันการศึกษาแห่งแรกที่เปิดสอนวิชาบรรณารักษศาสตร์อย่างเป็นทางการ ในปีการศึกษา 2498 และได้ขยายการศึกษาถึงระดับปริญญาโท ตั้งแต่ปีการศึกษา 2507 จุดมุ่งหมายของการศึกษาวิชาบรรณารักษศาสตร์ ระดับปริญญาโท ในสมัยเริ่มแรก เพื่อสนองความต้องการแก่ผู้ที่ประสงค์จะศึกษาวิชาบรรณารักษศาสตร์ชั้นสูง ทั้งในด้านทฤษฎีและปฏิบัติ เพื่อให้ผู้มีอาชีพบรรณารักษ์ได้มีโอกาสศึกษาวิชาบรรณารักษศาสตร์ชั้นสูง เพื่อนำไปปรับปรุงงานห้องสมุดที่ปฏิบัติอยู่ เพื่อเผยแพร่วิชาบรรณารักษศาสตร์ให้แพร่หลาย เป็นการส่งเสริมการศึกษาและใช้บริการห้องสมุดให้มากขึ้น (โครงการเปิดสอนวิชาบรรณารักษศาสตร์ ชั้นปริญญาโท บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2507 : 177)।

ผู้มีสิทธิเข้าศึกษาวิชาบรรณารักษศาสตร์ระดับปริญญาโท จึงต้องมีคุณสมบัติและพื้นความรู้ ดังนี้คือ

1. ได้รับปริญญาอักษรศาสตรบัณฑิต เกียรตินิยม สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์ หรือ
2. ได้รับปริญญาตรีและอนุปริญญาทางบรรณารักษศาสตร์ ซึ่งมีคะแนนรวมไม่ต่ำกว่าร้อยละ 75 สำหรับผู้ที่ได้คะแนนรวมร้อยละ 70-74 จะต้องผ่านการทดสอบก่อนเข้าศึกษา ต่อมาในปีการศึกษา 2511 เมื่อจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้ยกเลิกการสอนวิชาบรรณารักษศาสตร์ ในระดับอนุปริญญาและเปิดสอนระดับประกาศนียบัตรชั้นสูงขึ้นแทน จึงได้เพิ่มคุณสมบัติของผู้เข้าศึกษาในระดับปริญญาโทอีกดังนี้คือ
3. ได้รับปริญญาตรีและประกาศนียบัตรชั้นสูงวิชาบรรณารักษศาสตร์ และได้คะแนนเฉลี่ยไม่ต่ำกว่า 3.20 รวมทั้งมีคุณสมบัติอื่น ๆ ตามเกณฑ์ที่บัณฑิตวิทยาลัยกำหนดไว้เป็นปี ๆ ไป มีสิทธิ์สมัครเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาโทได้ โดยสามารถโอนหน่วยกิตจากการศึกษาระดับประกาศนียบัตรชั้นสูงได้ไม่เกิน 30 หน่วยกิต (อักษรศาสตรบัณฑิต 2515 คำแนะนำการศึกษาในคณะอักษรศาสตร์ 2515 : 130)।

ตั้งแต่ปีการศึกษา 2517 เป็นต้นไป แผนกวิชาบรรณารักษศาสตร์ ได้เปลี่ยนแปลงคุณสมบัติของผู้ที่จะเข้าศึกษาในระดับปริญญาโท โดยรับสมัครผู้สำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาตรีทุกสาขา โดยไม่จำเป็นต้องมีพื้นฐานความรู้ทางบรรณารักษศาสตร์มาก่อน ทั้งนี้จะต้องสอบได้คะแนนในระดับปริญญาตรีตามที่แผนกวิชากำหนดเป็นปี ๆ ไป และจะต้องผ่านการทดสอบที่ทางแผนกวิชาจัดขึ้น เพื่อคัดเลือกผู้สมัครที่เหมาะสม

ผู้ที่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีแต่ไม่มีพื้นฐานทางวิชาบรรณารักษศาสตร์ ต้องศึกษารายวิชาบังคับพื้นฐานทางบรรณารักษศาสตร์ 4 รายวิชา 10 ชั่วโมง โดยไม่คิดหน่วยกิต ได้แก่ รายวิชาการจัดหนังสือและวัสดุห้องสมุด (2 ชั่วโมง) การเลือกหนังสือและวัสดุห้องสมุด (4 ชั่วโมง) บริการเอกสารสนเทศ (2 ชั่วโมง) และการบริหารงานห้องสมุด (2 ชั่วโมง) (แผนกวิชาบรรณารักษศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2517 : 2-3) เพิ่มเติมซึ่งต่างจากมหามบัณฑิตที่ไม่มีพื้นฐานทางบรรณารักษศาสตร์ที่ศึกษาวิชาเหล่านี้มาแล้วในระดับปริญญาตรี

จากการที่แผนกวิชาบรรณารักษศาสตร์เปิดโอกาสให้ผู้สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีในสาขาวิชาอื่น โดยไม่จำเป็นต้องมีพื้นฐานความรู้ทางบรรณารักษศาสตร์เข้าศึกษาในระดับปริญญาโทได้นั้น นับว่าสอดคล้องกับความคิดเห็นของ ดร. มอริส เอ. เกลเฟนด์ (Dr. Morris A. Gelfand) (1962 : 30) ผู้เชี่ยวชาญขององค์การศึกษาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ ที่ได้กล่าวไว้ในรายงานการสำรวจห้องสมุดในประเทศไทย ถึงความสำคัญของวิชาบรรณารักษศาสตร์ว่า นักศึกษาที่มีความรู้พื้นฐานในวิชาทั่ว ๆ ไปเป็นหลักที่จะศึกษาต่อในวิชาบรรณารักษศาสตร์ เพราะวิชาบรรณารักษศาสตร์ไม่ได้เกี่ยวข้องแต่เพียงการเลือกหนังสือ การทำบัตรรายการ การจัดหมู่หนังสือและบริการจ่ายรับเท่านั้น แต่หมายถึงการให้ความรู้แก่ประชาชน ดังนั้นบรรณารักษจึงจำเป็นต้องมีความรู้ทางวิชาการอย่างเพียงพอทั้งวิชาการโดยทั่วไป วิชาบรรณารักษศาสตร์และวิชาเฉพาะอย่างลึกซึ้ง

ด้วยสาเหตุดังกล่าว ผู้ที่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีในสาขาวิชาอื่นซึ่งขาดความรู้พื้นฐานทางบรรณารักษศาสตร์ เมื่อสอบผ่านเข้าศึกษาในภาควิชาบรรณารักษศาสตร์จึงต้องศึกษารายวิชาบังคับพื้นฐานทางบรรณารักษศาสตร์ 4 รายวิชาที่จำเป็นสำหรับการศึกษาระดับปริญญาตรีในสาขาบรรณารักษศาสตร์ในระดับปริญญาโทเพิ่มเติม ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าผู้ศึกษาเหล่านี้น่าจะมีปัญหาในการศึกษา อันมีสาเหตุมาจากการมีความรู้ทางวิชาบรรณารักษศาสตร์น้อยกว่าผู้ที่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีในสาขาบรรณารักษศาสตร์ที่ศึกษาวิชาบรรณารักษศาสตร์มามากกว่า ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาว่า พื้นฐานความรู้ทางบรรณารักษศาสตร์ในระดับปริญญาตรี มีผลต่อสัมฤทธิ์ผลทางการศึกษาของมหามบัณฑิต

ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์เพียงไร มีปัญหาและอุปสรรคในการศึกษาในภาควิชาบรรณารักษศาสตร์อย่างไรบ้าง อันจะเป็นประโยชน์แก่ภาควิชาฯ ในการจัดหลักสูตร การเรียนการสอน ให้สอดคล้องกับลักษณะของผู้ศึกษาที่มีพื้นฐานความรู้ทางบรรณารักษศาสตร์แตกต่างกัน อีกทั้งยังเป็นการสนับสนุนการผลิตบรรณารักษ์เฉพาะวิชาหรือให้บริการเอกสารสนเทศที่มีความรู้ในระดับปริญญาตรี สาขาวิชาใดวิชาหนึ่ง ผนวกเข้ากับความรู้ทางบรรณารักษศาสตร์ระดับปริญญาโท ซึ่งเป็นที่ต้องการของศูนย์เอกสารและศูนย์ข้อมูลเฉพาะวิชาที่เทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทสำคัญในการให้บริการข่าวสารข้อมูลที่ทวีจำนวนเพิ่มมากขึ้น

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1. ศึกษาความแตกต่างทางด้านสัมฤทธิ์ผลทางการศึกษาของมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่มีพื้นฐานกับไม่มีพื้นฐานทางบรรณารักษศาสตร์
2. ศึกษาปัญหาและอุปสรรคทางการศึกษาในภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่เกิดจากความแตกต่างในเรื่องความรู้พื้นฐานทางบรรณารักษศาสตร์ของมหาบัณฑิตที่มีพื้นฐานกับไม่มีพื้นฐานทางบรรณารักษศาสตร์

แนวเหตุผล

ความแตกต่างในเรื่องความรู้พื้นฐานทางบรรณารักษศาสตร์มีผลต่อสัมฤทธิ์ผลทางการศึกษาในภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยมีนัยสำคัญทางสถิติ

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ มหาบัณฑิต ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่เข้าศึกษาในภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ ตั้งแต่ปีการศึกษา 2517-2528 และสำเร็จการศึกษาในปีการศึกษา 2519-2530 โดยตรวจสอบจำนวนและรายชื่อของมหาบัณฑิตจากทะเบียนรายชื่อและแฟ้มประวัติของภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ ปีการศึกษา 2517-2528 บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มีจำนวนทั้งสิ้น 306 คน โดยมีข้อจำกัดประชากร

เนื่องจากมีผู้ไม่เข้าศึกษาในปีการศึกษาที่มีรายชื่อเข้าศึกษา 2517-2528 จำนวน 60 คน จึงเหลือผู้เข้าศึกษาทั้งสิ้น 246 คน ในจำนวนนี้ไม่พบข้อมูลในทะเบียนรายชื่อและแฟ้มประวัติ ปีการศึกษา 2517-2528 จากบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และไม่สามารถค้นที่อยู่สำหรับการติดต่อได้ 5 คน ทำให้จำนวนประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้มีทั้งหมด 241 คน

จำนวนประชากรที่ใช้ในการวิจัย 241 คน แบ่งออกเป็นมหาบัณฑิตที่มีพื้นฐานกับไม่มีพื้นฐานทางบรรณารักษศาสตร์ โดยพิจารณาจากใบประเมินผลการศึกษา มหาบัณฑิตที่มีพื้นฐานทางบรรณารักษศาสตร์คือกลุ่มมหาบัณฑิตที่ไม่มีการลงทะเบียนเรียนรายวิชาบังคับพื้นฐานทางบรรณารักษศาสตร์ ในใบประเมินผลการศึกษา มีจำนวนทั้งสิ้น 168 คน ส่วนมหาบัณฑิตที่ไม่มีพื้นฐานทางบรรณารักษศาสตร์ที่มีการลงทะเบียนเรียนรายวิชาบังคับพื้นฐานในใบประเมินผลการศึกษา มีจำนวนทั้งสิ้น 73 คน

2. ธรรมชาติของสัมฤทธิ์ผลทางการศึกษาในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่

2.1 ระดับคะแนนเฉลี่ยสะสมของมหาบัณฑิตตั้งแต่เริ่มเข้าศึกษาในระดับปริญญาโทจนสำเร็จการศึกษา

2.2 ระดับคะแนนเฉลี่ยแต่ละกลุ่มรายวิชา แบ่งออกเป็น 8 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มปรัชญาวิชาชีพ ประวัติ พัฒนาการของห้องสมุด กลุ่มงานเทคนิคของห้องสมุด กลุ่มงานบริการ กลุ่มทรัพยากรสารสนเทศ กลุ่มการจัดและบริหารงานห้องสมุด กลุ่มการวิจัยและประสบการณ์ห้องสมุด กลุ่มโสตทัศนวัสดุและการสื่อสาร กลุ่มเทคโนโลยีและสารสนเทศศาสตร์ (ในลักษณะ ไม่หน่วยกิจ 2529 : 17/3-17/5)

2.3 ระดับคะแนนสอบวิทยานิพนธ์

2.4 ระยะเวลาที่ใช้ในการศึกษารายวิชา

2.5 ระยะเวลาที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์

2.6 ระยะเวลาที่ใช้ในการศึกษาในภาควิชาฯ ทั้งหมดจนสำเร็จการศึกษา

3. สำหรับระยะเวลาที่ใช้ในการศึกษารายวิชา ระยะเวลาที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ และระยะเวลาที่ใช้ในการศึกษาในภาควิชาฯ ทั้งหมดจนสำเร็จการศึกษา ผู้วิจัยกำหนดให้เป็นภาคการศึกษา

4. การทดสอบค่าความแตกต่างระหว่างกลุ่มของมหาบัณฑิตที่มีพื้นฐานกับไม่มีพื้นฐานทางบรรณารักษศาสตร์ ผู้วิจัยกำหนดให้เป็นระดับความมีนัยสำคัญที่ 0.05 ซึ่งเป็นระดับที่งานวิจัยทางด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์นิยมใช้กัน โดยทั่วไป

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. คะแนนเฉลี่ยสะสมและคะแนนเฉลี่ยแต่ละกลุ่มรายวิชาของมหาวิทยาลัยในแต่ละปีการศึกษาถือว่าอยู่ในมาตรฐานวัดผลเดียวกัน
2. การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ไม่คำนึงถึงตัวแปรอื่นใดที่อาจมีผลต่อสัมฤทธิ์-ผลทางการศึกษาของตัวอย่างประชากร เช่น เชื้อชาติ ปัญญา ความถนัด ลักษณะนิสัยในการศึกษา ทักษะในการศึกษา ปัญหาส่วนตัว เป็นต้น ซึ่งอาจทำให้ผลสรุปไม่สมบูรณ์เท่าที่ควร

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ศึกษาจากหนังสือ บทความ และเอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับหลักสูตร การเรียน การสอนและการดำเนินงานของภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และบรรณารักษศาสตร์ในอนาคต
2. คัดลอกข้อมูลจากทะเบียนรายชื่อและแฟ้มประวัติและใบประเมินผลการศึกษาของมหาวิทยาลัยภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จากแผนกระเบียนประวัติ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
3. ออกแบบสอบถาม 2 ฉบับ สำหรับมหาวิทยาลัยที่มีพื้นฐานกับไม่มีพื้นฐานทางบรรณารักษศาสตร์ เนื้อหาของแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 4 ตอนดังนี้
 - ตอนที่ 1 สถานภาพส่วนตัวและข้อมูลบางประการก่อนเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาโทของผู้ตอบแบบสอบถาม
 - ตอนที่ 2 การศึกษาระดับปริญญาโทในภาควิชาบรรณารักษศาสตร์
 - ตอนที่ 3 ปัญหาและอุปสรรคในการศึกษาในภาควิชาบรรณารักษศาสตร์
 - ตอนที่ 4 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่อการศึกษาในภาควิชาบรรณารักษศาสตร์
4. ทดสอบแบบสอบถามกับนิสิตปริญญาโท ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่กำลังทำวิทยานิพนธ์ จำนวน 10 คน โดยแบ่งออกเป็นผู้มีพื้นฐานทางบรรณารักษศาสตร์ 5 คน และผู้ไม่มีพื้นฐานทางบรรณารักษศาสตร์ 5 คน เพื่อนำมาปรับปรุงให้เหมาะสมยิ่งขึ้น ต่อจากนั้นจึงนำไปใช้กับประชากรที่ใช้ในการวิจัยต่อไป

5. นำข้อมูลจากแบบสอบถามประชากรที่ใช้ในการวิจัย มาวิเคราะห์ทางสถิติ หาค่าความถี่ ร้อยละ ส่วนข้อมูลที่ได้จากการคัดลอกข้อมูลในใบประเมินผลการศึกษา นำมาหาค่ามัธยฐาน เลขคณิต ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบค่าความแตกต่างระหว่างกลุ่ม (t-test) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ (SPSS)

6. สรุปผลวิเคราะห์ข้อมูล

7. รายงานผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย

1. ทราบความแตกต่างทางด้านสัมฤทธิ์ผลทางการศึกษาของมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่มีพื้นฐานกับไม่มีพื้นฐานทางบรรณารักษศาสตร์

2. ทราบปัญหาและอุปสรรคทางการศึกษาในภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่เกิดจากความแตกต่างในเรื่องความรู้พื้นฐานทางบรรณารักษศาสตร์ของมหาบัณฑิตที่มีพื้นฐานกับไม่มีพื้นฐานทางบรรณารักษศาสตร์

3. เพื่อเป็นแนวทางแก่ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในการจัดการศึกษาวิชาบรรณารักษศาสตร์ ให้สอดคล้องกับความแตกต่างในเรื่องความรู้พื้นฐานทางบรรณารักษศาสตร์ของผู้ศึกษา

คำอธิบายศัพท์ที่ใช้ในการทำวิจัย

ผู้มีพื้นฐานทางบรรณารักษศาสตร์ หมายถึง มหาบัณฑิต ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่เข้าศึกษาตั้งแต่ปีการศึกษา 2517-2528 สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต ในสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์ โดยเลือกศึกษาวิชาบรรณารักษศาสตร์ เป็นวิชาเอก และผู้ที่สำเร็จการศึกษาระดับอนุปริญญา หรือประกาศนียบัตรชั้นสูงทางบรรณารักษศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ผู้ไม่มีพื้นฐานทางบรรณารักษศาสตร์ หมายถึง มหานักคิด ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่เข้าศึกษาตั้งแต่ปีการศึกษา 2517-2528 สำเร็จการศึกษาระดับ มหานักคิดในสาขาวิชาอื่น แบ่งออกเป็น 2 กลุ่มคือ ผู้ที่เลือกศึกษาวิชาบรรณารักษศาสตร์เป็นวิชาโท และผู้ที่ไม่ได้เลือกศึกษาวิชาบรรณารักษศาสตร์เป็นวิชาโท

สัมฤทธิผลทางการศึกษา หมายถึง ความรู้ ความเข้าใจ และความสำเร็จในการศึกษา ในการวิจัยครั้งนี้แสดงออกให้เห็นโดยใช้ระดับคะแนนเฉลี่ยสะสม ระดับคะแนนเฉลี่ยแต่ละกลุ่มราย วิชา 8 กลุ่ม (กลุ่มปรัชญาวิชาชีพ ประวัติ พัฒนาการของห้องสมุด กลุ่มงานเทคนิคของห้องสมุด กลุ่มงานบริการ กลุ่มทรัพยากรสารสนเทศ กลุ่มการจัดและบริหารงานห้องสมุด กลุ่มการวิจัยและ ประสพการณ์ห้องสมุด กลุ่มโสตทัศนวัสดุและการสื่อสาร กลุ่มเทคโนโลยีและสารนิเทศศาสตร์) ระดับคะแนนสอบวิทยานิพนธ์ ระยะเวลาที่ใช้ในการศึกษารายวิชา ระยะเวลาที่ใช้ในการทำ วิทยานิพนธ์ และระยะเวลาที่ใช้ในการศึกษาในภาควิชาฯ ทั้งหมดจนสำเร็จการศึกษา

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อสัมฤทธิผลทางการศึกษา

งานวิจัยที่ศึกษาองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อสัมฤทธิผลทางการศึกษาในระดับอุดมศึกษา ได้แก่งานวิจัยของ

สุมา สุทธิวาทณฤณี (2522) ศึกษาองค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ ทางการศึกษาของนักศึกษาระดับปริญญาตรี วิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา ประจำปีการศึกษา 2520 ผลจากการวิจัยพบว่า ตัวทำนายผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาที่สำคัญของคณะวิชาต่าง ๆ มีความ แตกต่างกันคือ

คณะวิศวกรรมศาสตร์และเทคโนโลยี มีตัวทำนายการศึกษาคือ พื้นฐานการศึกษา เดิม และคะแนนจากแบบสอบคัดเลือก 3 วิชา

คณะเกษตรศาสตร์ มีตัวทำนายการศึกษาคือ พื้นฐานการศึกษาเดิม ประสพการณ์ การทำงาน และคะแนนการสอบคัดเลือกวิชาภาคปฏิบัติ

คณะบริหารธุรกิจ มีตัวทำนายการศึกษาคือ พื้นฐานการศึกษาเดิม
คณะศิลปกรรม มีตัวทำนายการศึกษาคือ ประสบการณ์การทำงานและพื้นฐานการ
ศึกษาเดิม

คณะคหกรรมศาสตร์ มีตัวทำนายการศึกษาคือ พื้นฐานการศึกษาเดิม ค่ะแนจจาก
แบบสอบคัดเลือกวิชาเฉพาะ 2 วิชา ประสบการณ์การทำงาน และคะแนนวิชาวิทยาศาสตร์

นอกจากนี้ยังมีผู้ที่ศึกษาองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับระยะเวลาที่ใช้ในการศึกษา
ระดับปริญญาโท ได้แก่งานวิจัยของ

นันทนา รัตนาภา (2525) ศึกษาองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการสำเร็จการ
ศึกษาตามกำหนดเวลา และหลังกำหนดเวลาของหลักสูตรของครุศาสตร์มหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์-
มหาวิทยาลัย โดยเปรียบเทียบระหว่างประชากร 2 กลุ่ม ได้แก่ นิสิตปริญญาโทที่เข้าศึกษาใน
หลักสูตรครุศาสตร์มหาบัณฑิต รุ่นปีการศึกษา 2516-2520 ที่สำเร็จการศึกษาตามกำหนดเวลาและ
หลังกำหนดเวลาของหลักสูตร ผลจากการศึกษาพบว่า องค์ประกอบในเรื่องของสถานภาพส่วนตัว
ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพการสมรส จำนวนบุตร สถานภาพการทำงาน ประเภทของหน่วยงาน
ลักษณะของหน่วยงาน ระยะเวลาที่ทำงานก่อนเข้าศึกษาในระดับปริญญาโทและจำนวนครั้งที่สมัคร
สอบเข้ารวมถึงคะแนนเฉลี่ยระดับปริญญาตรี ไม่มีความสัมพันธ์กับลักษณะการสำเร็จการศึกษา แต่
พบว่ากลุ่มที่สำเร็จการศึกษาหลังกำหนดเวลา มีปัญหาส่วนตัวมากกว่า นอกจากนี้กลุ่มที่สำเร็จการ
ศึกษาตามกำหนดเวลา ส่วนใหญ่ลาศึกษาต่อจนทำวิทยานิพนธ์เสร็จ หรือจนสำเร็จการศึกษา โดย
ใช้เวลาศึกษารายวิชา 3 ภาคการศึกษา และทำวิทยานิพนธ์เสร็จภายใน 6 เดือน ส่วนกลุ่มที่
สำเร็จการศึกษาหลังกำหนดเวลา ใช้เวลาศึกษารายวิชา 3 ภาคการศึกษาเท่ากัน แต่ส่วนใหญ่
ต้องทำงาน ไม่ได้ลาศึกษา หรือลาเฉพาะศึกษารายวิชา เมื่อศึกษารายวิชาเสร็จแล้วจึงกลับไป
ทำงานพร้อมกับทำวิทยานิพนธ์ ทำให้ใช้เวลาในการทำวิทยานิพนธ์เสร็จตั้งแต่ 7 เดือนขึ้นไป

พรทิพย์ ทิพย์พิช (2527) ทำการวิเคราะห์องค์ประกอบที่สัมพันธ์กับระยะเวลาที่
สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโทของข้าราชการครู กรมสามัญศึกษา ซึ่งได้รับอนุมัติให้ลาศึกษาต่อ
เต็มเวลา ระหว่างปีการศึกษา 2521-2523 จากสถาบันการศึกษา 4 แห่ง คือ มหาวิทยาลัย
เกษตรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ วิทยาเขตประสานมิตร
และมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ผลจากการวิจัยพบว่าลักษณะการลาเพื่อศึกษารายวิชา แต่ยังทำวิทยานิพนธ์
ไม่เสร็จ จึงกลับไปทำงานควบคู่กับการทำวิทยานิพนธ์ เป็นองค์ประกอบสำคัญที่ทำให้ใช้เวลา

ในการศึกษา แบ่งเป็น 4, 5-6 และ 7-10 ภาคการศึกษา นอกจากนี้ยังพบว่าภาระรับผิดชอบ
งานในหน้าที่และปัญหาความเอาใจใส่ของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เป็นองค์ประกอบหนึ่งที่สัมพันธ์
กับระยะเวลาที่สำเร็จการศึกษาด้วย

ผลจากการวิจัยที่เกี่ยวข้องดังกล่าวข้างต้นพบว่า องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อสัมฤทธิ์-
ผลทางการศึกษาในระดับอุดมศึกษาประกอบด้วย พื้นฐานการศึกษาเดิม ประสบการณ์การทำงาน
และคะแนนจากแบบสอบคัดเลือก ส่วนองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อสัมฤทธิ์ผลทางการศึกษาในเรื่อง
ระยะเวลาที่ใช้ในการศึกษา พบว่ามีความสอดคล้องกันคือ ผู้ที่มีลักษณะการมาศึกษาแบบเร่งเวลา
คือลาศึกษาต่อจนทำวิทยานิพนธ์เสร็จ หรือจนสำเร็จการศึกษา ใช้เวลาในการศึกษาน้อยกว่าผู้ที่มี
ลักษณะการมาศึกษาแบบศึกษาพร้อมทำงาน คือไม่ได้ลาศึกษาหรือศึกษาเฉพาะรายวิชา จากนั้นจึง
กลับไปทำงานพร้อมกับทำวิทยานิพนธ์ ทำให้ใช้เวลาในการศึกษาจนสำเร็จการศึกษามากกว่า

2. การติดตามผลบัณฑิตและมหาบัณฑิต ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหา- วิทยาลัย

งานวิจัยที่ศึกษาติดตามผลบัณฑิตและมหาบัณฑิต ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหา-
วิทยาลัย ในเรื่องแรงจูงใจในการศึกษาวิชาบรรณารักษศาสตร์ สถานภาพการทำงาน
ภายหลังจากสำเร็จการศึกษา การนำความรู้ที่ได้จากการศึกษาไปใช้ในการปฏิบัติงานและความ
คิดเห็น ข้อเสนอแนะต่อหลักสูตร การเรียนการสอน ในภาควิชาฯ ได้แก่งานวิจัยของ

ประภาวดี พจนา ทรงสรรค์ นิลก้าแหง และมาลินี ศุขปริติ (2515) ที่สำรวจ
สภาพการทำงานห้องสมุดของนิสิตเก่า แผนกวิชาบรรณารักษศาสตร์ ปีการศึกษา 2498-2513
สรุปผลการวิจัยได้ว่า นิสิตเก่าของแผนกวิชาฯ ส่วนใหญ่เข้ารับราชการเป็นบรรณารักษ์ มีโอกาส
ได้เข้าศึกษาต่อ อบรมหรือดูงานทางบรรณารักษศาสตร์และด้านอื่น ๆ ทั้งในและนอกประเทศ
นอกจากนี้ยังเสนอแนะให้แผนกวิชาฯ มีบทบาทในการจัดกิจกรรมเพื่อความก้าวหน้าทางวิชาชีพ เช่น
จัดสัมมนาทางวิชาการหรือพบปะ สังสรรค์ระหว่างศิษย์เก่า เป็นต้น

งานวิจัยของชุตินา สัจจานันท์ (2517) ที่ศึกษาสถานภาพการทำงานของบัณฑิต
(ปีการศึกษา 2502-2516) และมหาบัณฑิต (ปีการศึกษา 2507-2516) ผลของการวิจัยพบว่า

แรงจูงใจในการเลือกศึกษาวิชาบรรณารักษศาสตร์ทั้งในระดับปริญญาตรีและปริญญาโท เนื่องจากชอบหนังสือและรักการอ่าน และต้องการเพิ่มพูนความรู้ทางบรรณารักษศาสตร์ให้สูงขึ้น ลักษณะอาชีพของบัณฑิตและมหาบัณฑิตมักประกอบอาชีพเป็นบรรณารักษ์ ทำงานในห้องสมุดวิทยาลัยและมหาวิทยาลัย ทั้งบัณฑิตและมหาบัณฑิตสามารถนำความรู้ที่ได้จากการศึกษาวิชาบรรณารักษศาสตร์ไปใช้ในระดับปานกลางและมาก และแสดงความคิดเห็นว่าภาควิชาฯ ควรปรับปรุงเนื้อหาของหลักสูตรให้เหมาะสมกับความก้าวหน้าทางวิชาการ รวมทั้งจัดกิจกรรมและบริการทางวิชาการให้มากขึ้น

งานวิจัยของสุวรรณา ชุตินันต์ (2524) ที่ทำการวิจัยต่อจากชุตินันต์ สัจจานันท์ โดยศึกษาสถานภาพการทำงานของบัณฑิตและมหาบัณฑิต ปีการศึกษา 2517-2522 ผลของการวิจัยพบว่าแรงจูงใจในการเลือกศึกษาวิชาบรรณารักษศาสตร์ทั้งในระดับปริญญาตรีและปริญญาโท เนื่องจากชอบหนังสือและรักการอ่าน และเห็นว่าอาชีพบรรณารักษ์กำลังก้าวหน้าหางานได้ง่าย ลักษณะอาชีพของบัณฑิตและมหาบัณฑิตมักประกอบอาชีพเป็นบรรณารักษ์ ทำงานในห้องสมุดวิทยาลัยและมหาวิทยาลัย ทั้งบัณฑิตและมหาบัณฑิตสามารถนำความรู้ที่ได้จากการศึกษาวิชาบรรณารักษศาสตร์ ไปใช้ในระดับปานกลางและมาก นอกจากนี้ยังแสดงความคิดเห็นให้ภาควิชาฯ ปรับปรุงเนื้อหาของหลักสูตรให้เหมาะสมกับความก้าวหน้าทางวิชาชีพและตลาดแรงงาน รวมทั้งจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนการสอนให้มากขึ้น

นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยของนางลักษณ์ ไม่น่ายกิจ (2529) ที่ทำการสำรวจสถานภาพการทำงานของบัณฑิตและมหาบัณฑิต ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2524-2528 เพื่อใช้เป็นเอกสารประกอบการสัมมนาเรื่อง แนวโน้มการผลิตบัณฑิตบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ ผลของการวิจัยพบว่า ทั้งบัณฑิตและมหาบัณฑิตทำงานในตำแหน่งบรรณารักษ์เป็นส่วนใหญ่ และทำงานในห้องสมุดวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยเป็นจำนวนสูงสุด หน้าที่ที่รับผิดชอบส่วนใหญ่เป็นงานเทคนิค ในส่วนการนำความรู้ที่ได้จากการศึกษาวิชาบรรณารักษศาสตร์ไปใช้ปฏิบัติงาน พบว่าบัณฑิตนำความรู้ไปใช้ได้ในระดับปานกลาง ส่วนมหาบัณฑิตนำความรู้ไปใช้ได้ในระดับปานกลางและมาก ทั้งบัณฑิตและมหาบัณฑิตนำความรู้ด้านงานเทคนิคของห้องสมุดและงานบริการไปใช้ในระดับมากเหมือนกัน

เกี่ยวกับหลักสูตร จากการวิจัยครั้งนี้พบว่าทั้งบัณฑิตและมหาบัณฑิตมีความเห็นตรงกันว่า ควรปรับปรุงเนื้อหาของแต่ละรายวิชาและความทันสมัยของเนื้อหาแต่ละรายวิชา สำหรับรายวิชาที่ควรเพิ่มในหลักสูตร ทั้งบัณฑิตและมหาบัณฑิตต้องการให้เพิ่มรายวิชาด้านเทคโนโลยีและสารนิเทศศาสตร์ โดยเฉพาะการใช้คอมพิวเตอร์ในงานห้องสมุด

ผลจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่ามีความสอดคล้องกันในเรื่องของแรงจูงใจในการเลือกศึกษาวิชาบรรณารักษศาสตร์ทั้งในระดับปริญญาตรีและปริญญาโทคือ ชอบหนังสือและรักการอ่าน ลักษณะการประกอบอาชีพภายหลังจากสำเร็จการศึกษามักเป็นบรรณารักษ์ ทำงานในห้องสมุดวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยเป็นส่วนใหญ่ ส่วนในด้านการนำความรู้ที่ได้จากการศึกษาวิชาบรรณารักษศาสตร์ไปใช้ในการปฏิบัติงาน ทั้งบัณฑิตและมหาบัณฑิตสามารถนำความรู้ไปใช้ได้ในระดับปานกลางและมาก สำหรับความคิดเห็นและข้อเสนอแนะมีความตรงกันคือ ควรปรับปรุงหลักสูตรให้ทันสมัย เพิ่มรายวิชาทางด้านเทคโนโลยีและสารนิเทศศาสตร์ให้มากขึ้น